

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р **Албена Александрова Овчарова,**

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
'доктор'

в област на висше образование : 1. Педагогически науки

професионално направление : 1.2. Педагогика

научна специалност: Теория на възпитанието и дидактика

Автор: **Христина Христова Григорова**

Тема: *„Предизвикателното поведение у юношите и стратегии за преодоляването му“*

Научен ръководител: **проф. дпн Пламен Радев Иванов**, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № Р33-5305 от 16.11. 2016 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: „Предизвикателното поведение у юношите и стратегии за преодоляването му“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ от Христина Христова Григорова – редовен докторант към катедра „Педагогика и управление на образованието“ в Педагогическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Представеният от докторантката комплект от документи и материали е пълен и е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и с Правилника на РАС на ПУ. Той включва всички необходими документи. По процедурата няма нарушения и са спазени необходимите етапи за работа и обсъждане в първичното звено. Приложени са пет публикации по темата на дисертацията.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Христина Христова Григорова е родена през 1970 година. Завършила е специалност Музикална педагогика в АМТИ - Пловдив. От 1988г. до 2013г. работи като преподавател по пиано и солфедж и музикант на свободна практика в страната и чужбина. От 2013 г. е редовен докторант към катедра "Педагогика и управление на образованието" и хоноруван преподавател към същата катедра.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата на дисертацията е изключително актуална, с теоретична и практическа значимост, тъй като липсват педагогически изследвания на предизвикателното поведение у юношите в общообразователните училища, а и превантивната работа именно върху този тип поведение би повлияла за преодоляването на засилващата се агресивност в училищните организации. В практически план актуалността и значимостта на дисертацията се изразяват във висока степен в емпиричното изследване и най – вече в разработените за неговата реализация инструменти.

Представената дисертация съдържа широк спектър от теоретични и емпирични данни и анализи, отнесени пряко към очертаните аспекти на проблема.

Изследователската цел е ясно дефинирана, задачите са конкретни и целесъобразни, реализирани в своята последователност в съответните глави на дисертационния труд

4. Познаване на проблема

В дисертационното изследване е налична много добра ориентация на докторанта в теоретичните постановки по изследвания проблем, който е представен цялостно, многоаспектно и в дълбочина. Изследователският фокус се конкретизира чрез формулираните хипотези, свързани с многостранното измерване на предизвикателното поведение у юношите и стратегиите за преодоляването му. На базата на анализа на редица теории и схващания за проблемите в юношеството и за същността и характеристиките на предизвикателното поведение е създаден и апробиран инструмент за оценка на предизвикателното поведение у ученици от 9 – 12 клас, както и инструмент, отнасящ се до установяване на степента на родителската компетентност като фактор, повлияващ нивото на предизвикателно поведение. В по – широк диапазон е разработен социално екологичен модел за превенция на предизвикателното поведение и стратегия „Училище за родители“, която да доведе до широк обществен отзвук и промяна.

Така на практика се обхващат и изследват разностранно възможните аспекти на проблема и се разкриват научните постижения на труда.

5. Методика на изследването

Методиката на изследване, избрана от докторанта, е констатираща и е адекватна на формулираната изследователска цел. Тя осигурява достатъчно разнообразен изследователски инструментариум, в резултат на което са изпълнени поставените задачи. Получените данни осигуряват относително цялостна теоретико-емпирична картина на предизвикателното поведение при юношите и възможностите за преодоляването му. Използваните методи - теоретичен обзор, анализ, синтез, сравнителен анализ, систематизиране и обобщения, скалиране, математико - статистически методи за обработка и анализ и др., дават възможност за очертаване както на теоретичната основа на проблема, така и за разностранна емпирична обосновка и разкриване на същностните характеристики на предизвикателното поведение у юношите и начините за справяне с него. Всичко това е предпоставка за формулирането на редица изводи и препоръки с висока степен на приложимост.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е структуриран логично и се състои от увод, три глави и заключение (общо 214 страници), представящи теоретичните и емпиричните аспекти на изследвания проблем, литература и приложения. Референтната литература включва общо 197 източника, от които 84 са на кирилица, 99 - на латиница и 14 са интернет ресурси.

В увода са представени основателни доводи за избора и актуалността на темата, както и за използването на термина „предизвикателно поведение“ и характеристиките му. Коректно са определени целта и задачите на дисертационното изследване.

Теоретичният анализ в изследването е представен основно в първа глава и е насочен към проблемите на юношеската възраст и проявите на предизвикателното поведение в тази възраст. След всеки от параграфите са формулирани по – важни изводи, което улеснява ориентацията на четящия дисертацията в теоретичните предпочитания на докторанта.

Във втора глава се разглеждат и анализират различни стратегии за повлияване и превенция на предизвикателното поведение у юношите, най – общо в три насоки: социално – екологичен модел за превенция на предизвикателното поведение на индивидуално, междуличностно, училищно ниво и на ниво общество;

„Училище за родители“ като нова стратегия за корекция на възпитателната среда на юношите; обобщени насоки на стратегиите за справяне с предизвикателното поведение.

Резултатите и анализът на емпиричното изследване са представени в трета глава. Извадката включва подходящо подбран контингент – 240 юноши от 14 до 19 години и техните родители. Целите на това изследване обхващат всички аспекти на заявената проблематика. Данните от него умело са включени в не малко на брой количествени и качествени съпоставителни анализи, ориентирани към параметрите на формулираните хипотези.

Тези достатъчни по обхват и разностранни емпирични данни дават възможност за изводи и конкретни препоръки за практиката на преодоляване на предизвикателното поведение у юношите, представени в заключението.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите на разработката са представени коректно от докторанта и са разделени на научно – теоретични /7/ и практико – приложни /3/.

Базирайки се на тях и на цялостното си впечатление от дисертационния труд на Христина Григорова, бих могла да допълня и следните по – съществени измерения на значимостта на нейния научен труд:

- изследователската тема е изключително актуална и перспективна както в теоретичен, така и в емпиричен аспект и не е често срещана в докторантски изследвания от направление 1.2. Педагогика;
- аналитичният подход и използваните език и средства съдействат във висока степен за постигане на целите на дисертацията;
- присъства елемент на новост, изразяващ се в личния принос на докторанта за решаването на проблемите в обособената тема, особено в предлаганите модели на училище за родители и за използване на ефективни по заявената проблематика стратегии, както и в апробирани инструменти за оценка на предизвикателното поведение на юношите и ефективността на възпитателния стил на родителите.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите по темата на дисертацията са 5 на брой и са самостоятелни. В съдържателен план първите две са с по – обща ориентация към заявената проблематика, а следващите три представят по – задълбочен и разширен анализ на конкретни параграфи от структурата на дисертацията. Всички публикации ко-

респондират изцяло със заявената в дисертационния труд проблематика. Две от тях са публикувани в Годишник на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, една статия е в сборник от национална научна конференция, а останалите две са публикувани в специализираното списание за докторанти - „Докторантски изследвания“ на Педагогическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Добре би било да има публикации по темата и в официални национални педагогически списания, а и в международни такива.

9. Лично участие на докторанта(ката)

Дисертацията е лично дело на докторанта и е резултат от последователни и целенасочени усилия и научен труд.

10. Автореферат

Авторефератът съответства на дисертационния текст и отразява в по – голямата си част основните резултати от изследването.

11. Лични впечатления

Познавам Христина Григорова като изключително коректен, отзивчив и трудолюбив човек, проявяващ постоянство и настойчивост за постигане на професионалните си цели. Представеното от нея в дисертацията и само потвърждава впечатленията ми за компетентно и сериозно отношение към изследователския труд.

12. Въпроси

Докторантката има ли визия за бъдещото доразвиване и практическата реализация на стратегията „Училище за родители“?

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръката ми е частта от дисертационния текст „Училище за родители“ да се оформи като самостоятелно книжно тяло и да получи по – широко разпространение сред интересуващите се от проблематиката.

Заклучение

Дисертационният труд на докторант Христина Григорова съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Дисертационният труд показва, че докторантката притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по определената научна специалност, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’ на Христина Григорова в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност Теория на възпитанието и дидактика.

03. 01. 2017 г.

Рецензент: .....

/доц. д-р Албена Александрова/